

STEAM ASOSIDA O'QUVCHILAR QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH.

Aliyeva Matluba Jakbaraliyevna

*Namangan davlat pedagogika instituti, Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi
yo'nalishi 2-bosqich talabasi Tel: +998941521147 Matlubaaliyeva37@gmail.com*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'quvchilardagi qobiliyatlarni rivojlantirishda STEAM ta'lim texnologiyasining ahamiyati borasida so'z borgan.*

Kalit so'zlar: *STEAM ta'lim texnologiyasi, intellektual qobiliyat, ijodkorlik, fikr, xotira, tasavvur, tasviriy san'at yo'nalishi.*

Аннотация: *В этой статье говорилось о важности образовательной технологии Steam для развития способностей учащихся.*

Ключевые слова: *Технология обучения "Steam", интеллектуальные способности, творчество, мышление, память, воображение, направление изобразительного искусства.*

Abstract: *This article spoke about the importance of STEAM educational technology in the development of abilities in students.*

Key words: *STEAM education technology, intellectual ability, creativity, thought, memory, imagination, visual arts direction.*

KIRISH

Yangilangan Konstitutsiyamiz yoshlarga oid alohida normalar bilan to'ldirildi. Ya'ni, davlat va jamiyat bolalarda hamda yoshlarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlikni, xalqimizning boy madaniy va ma'naviy merosidan faxrlanishni, vatanparvarlik va Vatanga bo'lgan mehr-muhabbat tuyg'usini shakllantirish to'g'risida g'amxo'rlik qiladi, degan norma kiritildi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining XIV-bob, 79-moddasida "Davlat yoshlarning shaxsiy, siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, ekologik huquqlari himoya qilinishini ta'minlaydi, ularning jamiyat va davlat hayotida faol ishtirok etishini rag'batlantiradi.

Davlat yoshlarning intellektual, ijodiy, jismoniy va axloqiy jihatdan shakllanishi hamda rivojlanishi uchun, ularning ta'lim olishga, sog'lig'ini saqlashga, uy-joyga, ishga joylashishga, bandlik va dam olishga bo'lgan huquqlarini amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratadi."¹⁷ Shuningdek Muhtaram Prezidentimiz Sh.Mirziyoyevning "Yoshlarimizni doimo yangicha fikrlash, o'ylash va yashashga o'rgatishimiz kerak!" – degan hikmatli so'zlari buning yaqqol isbotidir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR. STEAM ta'lim texnologiyasini o'rganish, tahlil qilish, olingan natijalarni amaliyotda qo'llash bo'yicha turli yo'nalishlarda tadqiqot ishlari olib borilmoqda. Ushbu maqolani tayyorlash jarayonida o'rganilgan bir

¹⁷ Mazkur yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan O'zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovozi berish orqali qabul qilingan

qator adabiyotlar tahlili natijasida aytish mumkinki, STEAM ta'lim texnologiyasini tadqiq etish borasidagi ishlarni hali yetarli darajada deya olmayman. Bu esa, ushbu yo'nalishda hali qilinadigan ishlar mavjud ekanligidan dalolat beradi. Tadqiqot davomida ilmiy, nazariy, uslubiy adabiyotlar, xorij va o'zbek olimlarining qator ilmiy maqolalari, tezislari va adabiyotlarini nazariy tahlili va umumlashtirish, psixologik-pedagogik kuzatish, qiyosiy-pedagogik tahlil kabi metodlardan foydalanilgan. Tasviriy san'atga xos qobiliyatlar psixologiyasida tasviriy qobiliyatning psixologik tahlili berilgan. Tasviriy faoliyatda idrokning xususiyatlarini o'rganish jarayonida V.I.Kirnenko tasviriy san'atda qobiliyat hodisalarini yaxlit va sintetik ko'rinishida idrok etishda namoyon bo'lib, u badiiy talantning asosiy mazmuni haqidagi xulosaga keladi.

Bizga ma'lumki, bolalikda bolaning hayollari juda muhim rol o'ynaydi. Ammo, qancha odam bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish kerakligini o'ylaydi. Afsuski, ko'pchilik kattalar bolaning hayollarini rivojlantirishga yetarlicha e'tibor bermaydi, bu esa kelajakda bolalarning imkoniyatlarini sezilarli darajada cheklaydi. Ijodkorlik har bir inson hayotida juda muhim rol o'ynaydi. Tasavvur va fantaziya har ikki munosabatlarda ham, ishda ham odamlarga yordam beradi, lekin eng muhimi, ijodiy insonlar har qanday biznesda muvaffaqiyatga erishishga yordam beradigan o'zligini namoyon eta oladilar. Shunday qilib, agar bola tasavurning yetishmasligidan aziyat chekmasa ham, ota-onalar ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga e'tibor berishlari kerak.

Umumiy qobiliyatlar deganda insonning intellektual qobiliyatlari tushuniladi. Aql-idrok - bu insonning aqliy faoliyatda muvaffaqiyati uchun mas'ul bo'lgan qobiliyatlar. Quyidagi bilim qobiliyatlari aqlning umumiy darajasiga bog'liq:

- xotira
- diqqat
- fikrlash qobiliyati (taqqoslash, tahlil qilish, asosiy ikkinchi darajadan farqlash qobiliyati)
- tasavvur
- vakillik (masalan, chizilgan tekis diagrammada uch o'lchovli raqamni tasvirlash qobiliyati)
- nutqni yaxshi bilish.

Barcha odamlar intellektual qobiliyatlarga ega, ammo ularning rivojlanish darajasi pastdan balandgacha o'zgarib turadi. Aksariyat odamlar ko'proq aniq intellektual qobiliyatlarga ega (masalan, ba'zi odamlar o'zlarini yaxshi ifoda eta oladilar, ular yaxshi xotiraga ega), boshqalari boshqalarga ega (masalan, mavhum-mantiqiy fikrlash, buning natijasida inson matematik muammolarni tez va to'g'ri hal qiladi).

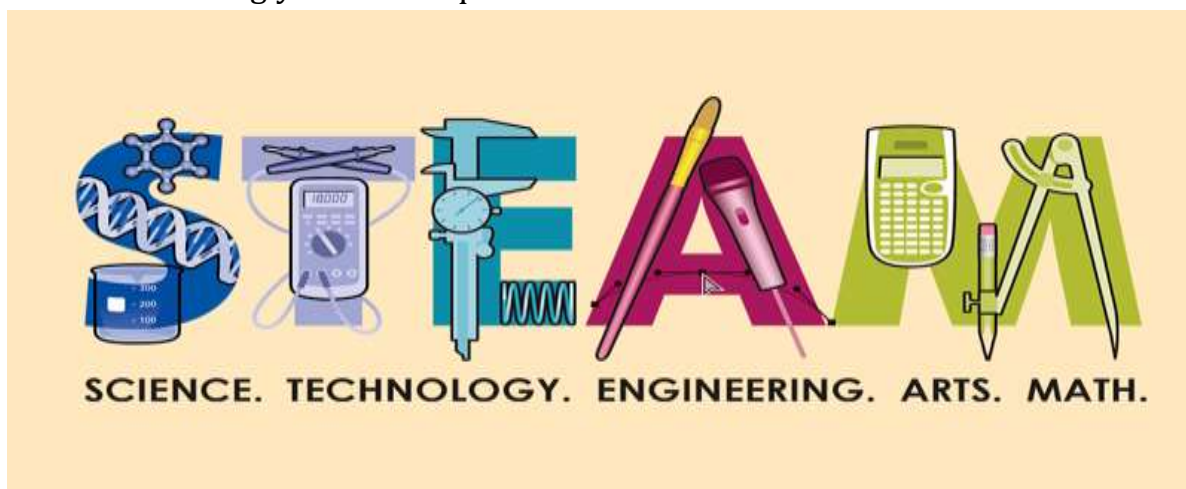
Agar intellektual qobiliyatlar umuman insonning hayotdagi va ayniqsa, aqliy mehnat sohasidagi muvaffaqiyati uchun javobgar bo'lsa, u holda maxsus qobiliyatlar insonning aniq faoliyatdagi muvaffaqiyati uchun javobgardir.

Masalan, maxsus qobiliyatlarga quyidagilar kiradi.

- sport qobiliyati,
- musiqiy (ritm hissi, mukammal balandlik),
- badiiy (tasvirdagi tasvirni tasvirlash va tasvirlash qobiliyati),
- matematik,
- texnik
- va boshqalar.

Har bir inson bir nechta faoliyat turlarini bajarish qobiliyatiga ega. Ammo eng aniq, odatda, bir yoki ikkita sohadagi qobiliyatdir.

NATIJALAR. Mana shu qobiliyatlarni yanada rivojlantirish uchun xalqaro tajribalar asosida sinovdan o'tgan va bugungi kunda eng ko'p qo'llanilib kelayotgan STEAM ta'lim texnologiyasini tadbiiq etish mumkin.

STEAM

Ushbu qisqartmani to'liq nomi quyidagicha: STEAM bu — S — science, T — technology, E — engineering, A — art va M — math. Ingliz tilida bu shunday bo'ladi: tabiiy fanlar, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika. Ushbu yo'nalishlar zamonaviy dunyoda eng mashhur bo'lib kelayotganini unutmang. Shuning uchun bugungi kunda STEAM tizimi asosiy tendentsiyalardan biri sifatida rivojlanmoqda. STEAM ta'limi yo'nalishi va amaliy yondashuvni qo'llash, shuningdek, barcha beshta sohani yagona ta'lim tizimiga integratsiyalashuviga asoslangan¹⁸.

Maktablarda o'quvchilarni qiziqish va intilishlarni hisobga olib, ulardagi qobiliyatlarni aniqlash lozim. Sababi o'quvchida aynan bir fandan iqtidorli bo'lishi yoki bo'lmasligi ham uni qiziqtiradigan sohalar jamlanmasidan undagi intellektuellikni yuzaga chiqarishda aks etadi. Qobiliyatsiz degan tushuncha mavjud emas aslida. Qobiliyat yashirin yoki rivojlantirilmagan bo'lishi mumkin.

MUHOKAMA. Qobiliyatni rivojlantirishda STEAM loyihasini ahamiyati shundaki, bu loyiha tabiiy fanlar yig'indisi bo'lib, unda o'quvchilar bir jamoa bo'lib ishlay olishi,

¹⁸[https://yandex.ru/search/?clid=2485192-19&win=629&from=chromesearch&text=STEAM+loyihasi+](https://yandex.ru/search/?clid=2485192-19&win=629&from=chromesearch&text=STEAM+loyihasi+nima&lr=21314)

bir-birini ishini to'ldirilishidadir. Jamoadagi o'quvchilardan har biri ma'lum soha bo'yicha qobiliyatga egadir. Masalan, bir o'quvchi texnologiya bo'yicha qobiliyatli bo'lsa, boshqasi matematik hisob- kitob bo'yicha tezkor bo'lishi, yana biri esa san'at ya'ni tasviriy san'at sohasida tasavvur va fantaziyaga boy bo'lishi mumkin. Buning natijasida jamoaviy ishlash jarayonida har bir o'quvchining qay darajadagi va yo'nalish bo'yicha iqtidorini rivojlantirish uchun asos bo'lib ham xizmat qiladi.

STEAM ta'lim muhitida o'quvchilar nazariy bilimga ega bo'ladilar va darhol undan amalda foydalanishni o'rganadilar. Ya'ni fan bo'yicha olgan bilimlarni amalda qo'llay olishlari uchun zamin yaratadi. Shuning uchun, ular o'sib ulg'ayganlarida va hayotiy muammolarga duch kelganda va murakkab masalalarni faqat turli sohalardagi bilimlarga tayanib va birgalikda ishlash orqali hal qilish mumkinligini tushunadilar. Bu yerda faqat bitta mavzu bo'yicha bilimga tayanish yetarli emas.

XULOSA. Yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan kelib chiqib xulosa qilib aytganda ushbu ta'lim texnologiyaning asosiy maqsadi amaliy qobiliyatga e'tibor berib, talabalar o'zlarining irodasini, ijodkorligini, moslashuvchanligini rivojlantiradi va boshqalar bilan hamkorlik qilishni o'rganadi. Unda ko'nikmalar va bilimlar asosiy ta'lim vazifasini tashkil etadi, ya'ni bu butun ta'lim tizimi nimaga intilishini bildiradi. O'quvchilarni qobiliyatlarini rivojlantirishda bugungi kunda eng samarali usullardan biri bo'lib xizmat qilmoqda. Bundan tashqari loyihadan ko'zlangan maqsad fanlarni o'zlashtirishda nazariy bilimlarni amalda qo'llashda ko'nikmaga ega bo'lishi uchun zamin yaratadi. Dars mashg'ulotlarini qiziqarli va samarali bo'lishini ta'minlaydi. O'quvchilardagi qobiliyatlarni aniqlash va rivojlantirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sh.M.Mirziyoyev. Hikmatli so'zlari.
2. S.F.Abdirasilov. Tasviriy san'at o'qitish metodikasi. - T.: «Fan va texnologiya», 2012 yil.
3. B.N.Oripov. Tasviriy san'at asoslari. N.1994 y
4. B.Oripov. San'at nazariyasi. N. 2010 y
5. Zunnunov A. Pedagogika nazariyasi. Toshkent. Aloqachi, 2006.
6. Boydavlatov A. Abu Ali ibn Sinoning pedagogik qarashlari yordamida komil inson shaxsini shakllantirish. Ta'lim va taraqqiyot, 2-son. 2023-yil 11-may
7. <https://yandex.ru/search/?clid=2485192-19&win=629&from=chromesearch&text=STEAM+loyihasi+nima&lr=21314>
8. Boydavlatov A. Abu Ali ibn Sino asarlarining o'ziga xos didaktik xususiyatlari, Scientific impulse, 2024
9. www.ziyouz.com kutubxonasi